

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ**

ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я, ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І ТУРИЗМУ

Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

**СЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КЛІНІЧНА ПРАКТИКА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ**

рівень вищої освіти: другий (магістерський)

спеціальність: 227 Фізична терапія, ерготерапія

спеціалізація: 227. 1 Фізична терапія

освітньо-професійна програма: Фізична терапія

код дисципліни в освітньо-професійній програмі: ВК.ФТ 11

мова навчання: українська

Розробник(и):

Лазарева Олена Борисівна, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри фізичної терапії та ерготерапії
helenkaL972@gmail.com

Баннікова Римма Олексіївна, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії, RYMMMA.BANNIKOVA@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни. Дисципліна спрямована на формування визначених освітньо-професійною програмою загальних та фахових компетентностей, зокрема здатності до застосування у професійній діяльності інноваційних засад фізичної терапії у відновному лікуванні осіб із порушеннями функціонального стану різних нозологій (травм та захворювань серцево-судинної, дихальної, нервової систем та опорно-рухового апарату у дорослих, дітей, підлітків та осіб похилого віку). Обсяг дисципліни – 12 кредитів ЄКТС. Основні теми: Клінічна практика з фізичної терапії при травмах та захворюваннях ОРА. Клінічна практика з фізичної терапії та ерготерапії при захворюваннях нервової системи. Клінічна практика з фізичної терапії та ерготерапії при хірургічних та онкохірургічних захворюваннях. Клінічна практика з фізичної терапії та ерготерапії при захворюваннях внутрішніх органів. Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів поточного контролю та заліків.

Abstract of the discipline. The discipline is aimed at forming the general and professional competences defined by the educational and professional program, in particular the ability to apply innovative principles of physical therapy in the restorative treatment of persons with impaired functional status of various nosologies (traumas and diseases of the cardiovascular, respiratory, nervous systems and musculoskeletal system in adults, children, adolescents and the elderly). The volume of discipline - 12 ECTS credits. Key topics: Clinical practice in trauma and ORA diseases. Clinical practice in diseases of the nervous system. Clinical practice in surgical and oncosurgical diseases. Clinical practice in diseases of internal organs. The final evaluation is based on the results of the current control and calculations.

Мета навчальної дисципліни – формування визначених освітньо-професійною програмою загальних та фахових компетентностей, зокрема здатності до застосування у професійній діяльності інноваційних засад фізичної терапії у відновному лікуванні осіб із порушеннями функціонального стану різних нозологій.

Обсяг навчальної дисципліни – 12 кредитів ЄКТС, які розподіляються у годинах:

Форми навчання	Види навчальних занять				Самостійна робота	Разом
	лекції	лабораторні	практичні	семінарські		
Денна	-	-	-	-	360	360
Заочна	-	-	-	-	-	-

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: успішне опанування такими навчальними дисциплінами:

на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти: «Терапевтичні вправи»; «Преформовані фізичні чинники»; «Біомеханіка та клінічна кінезіологія»; «Травматологія та ортопедія (за професійним спрямуванням)»; «Обстеження,

методи оцінки та контролю при порушенні діяльності опорно-рухового апарату»; «Клінічний реабілітаційний менеджмент при порушенні діяльності опорно-рухового апарату»; «Основи кардіології та пульмонології (за професійним спрямуванням)»; «Клінічний реабілітаційний менеджмент при порушеннях серцево-судинної та дихальної системи»; «Неврологія та нейрохірургія (за професійним спрямуванням)»; «Клінічний реабілітаційний менеджмент при неврологічних дисфункціях».

на другому (магістерському) рівні вищої освіти: «Методи наукового дослідження у фізичній терапії та ерготерапії»; «Фізична терапія при травмі та політравмі»; «Фізична терапія при хірургічних та онкохірургічних захворюваннях»; «Сучасні тенденції в реабілітації осіб із хронічними неінфекційними захворюваннями»; «Фізична терапія в нейрореабілітації»; «Мануальні методи у фізичній терапії»; «Методи обстеження у фізичній терапії»; «Фізична терапія при хронічному неспецифічному больовому синдромі»; «Цілеорієнтована терапія»; «Аналіз нормальної та патологічної ходьби та підбір допоміжних засобів»; «Фізична терапія в геронтології та геріатрії»; «Лікувально-реабілітаційний масаж в неонатології та педіатрії»; «Фізична терапія в комбустіології»; «Кінезотейпування»; «Фізична терапія при ендопротезуванні суглобів»; «Фізична терапія у дітей з органічними ураженнями нервової системи»; «Фізична терапія при ампутаціях кінцівок»; «Фізична терапія в акушерстві, гінекології та педіатрії».

Програма навчальної дисципліни.

Тематичний план навчальної дисципліни

Номер і назва теми	Кількість годин							
	денна форма навчання				заочна форма навчання			
	усього	у тому числі			усього			
		л.	прак.	с. р.		л.	прак.	с. р.
Тема 1. Клінічна практика з методів наукового дослідження у фізичній терапії та ерготерапії	40	-	-	40	-	-	-	-
Тема 2. Клінічна практика з методів обстеження у фізичній терапії	40	-	-	40	-	-	-	-

Тема 3. Клінічна практика з сучасних тенденцій в реабілітації осіб із хронічними неінфекційними захворюваннями	40	-	-	40	-	-	-	-
Тема 4. Клінічна практика з фізичної терапії при травмі та політравмі	46	-	-	46	-	-	-	-
Тема 5. Клінічна практика з фізичної терапії при хірургічних та онкохірургічних	34	-	-	34	-	-	-	-
Тема 6. Клінічна практика з фізичної терапії в геронтології та геріатрії	38	-	-	38	-	-	-	-
Тема 7. Клінічна практика з мануальних методів у фізичній терапії	42	-	-	42	-	-	-	-
Тема 8. Клінічна практика з фізичної терапії в акушерстві, гінекології та педіатрії	38	-	-	38	-	-	-	-
Тема 9. Клінічна практика з лікувально-реабілітаційного	42	-	-	42	-	-	-	-

масажу в неонатології та педіатрії								
Всього годин:	360	-	-	360	-	-	-	-

Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Клінічна практика з методів наукового дослідження у фізичній терапії та ерготерапії

Фізичні та інструментальні методи дослідження стану системи дихання. Методи дослідження серцево-судинної системи. Об'єктивне обстеження опорно-рухового апарату фізичним терапевтом. Дослідження рухової функції. Мануальне м'язове тестування (ММТ). Дослідження функціонального стану суглобів. Методика вимірювання амплітуди рухів (гоніометрія). Методи дослідження в нейрореабілітації.

Тема 2. Клінічна практика з методів обстеження у фізичній терапії

Методи та інструменти проведення обстеження. Методи оцінювання рухових функцій у фізичній терапії. Методи оцінювання сенсорних функцій у фізичній терапії. Методи оцінювання когнітивних та психоемоційних функцій у фізичній терапії. Методи оцінювання якості життя у фізичній терапії.

Тема 3. Клінічна практика з сучасних тенденцій в реабілітації осіб із хронічними неінфекційними захворюваннями

Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні хронічних неінфекційних захворювань : ішемічної хвороби серця, стенокардії та серцевій недостатності, інфаркті міокарда, гіпертонічної хвороби, вроджених вад серця. Фізичні тренування у рамках програми кардіореабілітації. Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні захворювань легень (бронхіт, пневмонія, емфізема легень, плеврит, бронхіальна астма, пневмосклероз, бронхоектатична хвороба, туберкульоз легень).

Тема 4. Клінічна практика з фізичної терапії при травмі та політравмі

Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні діафізарних переломів кісток, ушкодженнях суглобів, політравми, хронічного неспецифічного больового синдрому при захворюваннях суглобів, хронічному неспецифічному больовому синдромі у шийному відділі хребта, хронічному неспецифічному больовому синдромі у поперековому відділі хребта, хворих з опіками, ампутаціями кінцівок та після ендопротезування суглобів.

Тема 5. Клінічна практика з фізичної терапії при хірургічних та онкохірургічних захворюваннях.

Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при операційному лікуванні хірургічних та онкологічних захворювань органів абдомінальної та торакальної порожнини,

онкологічних захворювань нервової системи, раку молочної залози на різних етапах післяопераційного періоду.

Тема 5. Клінічна практика з фізичної терапії в нейрореабілітації

Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні уражень верхнього мотонейрону, хвороби Паркінсона, розсіяного склерозу, травми спинного мозку, ГПМК, ЧМТ, м'язовій дистрофії та інших видів міопатій, уражень нижнього мотонейрону, периферичних нервів, порушень постурального контролю, когнітивних та сенсорних порушень.

Тема 6. Клінічна практика з фізичної терапії в геронтології та геріатрії.

Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи реабілітаційних втручань у роботі з пацієнтами літнього віку з деменцією, захворюваннями опорно-рухового апарату, прогресуючими неврологічними захворюваннями, вадами зору, порушеннями психічного здоров'я.

Тема 7. Клінічна практика з мануальних методів у фізичній терапії

Завдання, загальні принципи застосування мануальних прийомів, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні травм, політравми та захворювань опорно-рухового апарату, захворювань та травм периферійної та центральної нервових систем, захворювань серцево-судинної та дихальної систем, гінекологічних захворювань.

Тема 8. Клінічна практика з фізичної терапії в акушерстві, гінекології та педіатрії

Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні акушерських ускладнень, екстрагенітальних ускладнень у вагітних та захворювань жіночих статевих органів.

Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні захворювань ОРА, серцево-судинної, дихальної та ендокринної системи у дітей та підлітків.

Тема 9. Клінічна практика з лікувально-реабілітаційного масажу в неонатології та педіатрії

Завдання, загальні принципи застосування технік лікувально-реабілітаційного масажу, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні, протипоказання й обмеження до різних фізичних навантажень у немовлят. Методики проведення занять з новонародженими, методика аквагімнастики та вправами на фітболі для дітей до року, методи оцінки фізичної терапії в неонатології.

Завдання, загальні принципи застосування технік лікувально-реабілітаційного масажу, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні, протипоказання й обмеження до різних фізичних навантажень у дітей та підлітків. Методики виконання лікувально-реабілітаційного масажу при захворюваннях опорно-рухового апарату, захворюваннях органів дихання,

неврологічних станах, методи оцінки лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії.

Завдання для самостійної роботи студентів

Номер і назва теми дисципліни	Завдання	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Тема 1. Клінічна практика з методів наукового дослідження у фізичній терапії та ерготерапії	Опрацювання практичних навичок з об'єктивного обстеження опорно-рухового апарату, з дослідження рухової функції, з мануально-м'язового тестування (ММТ), з функціонального стану суглобів, з вимірювання амплітуди рухів (гоніометрія), з методів досліджень в нейрореабілітації.	40	-
Тема 2. Клінічна практика з методів обстеження у фізичній терапії	Опрацювання практичних навичок з методів обстеження: з оцінювання рухових функцій, оцінювання сенсорних функцій, з оцінювання когнітивних та психоемоційних функцій, з оцінювання якості життя.	40	
Тема 3. Клінічна практика з сучасних тенденцій в реабілітації осіб із хронічними неінфекційними захворюваннями	Опрацювання практичних навичок з загальних принципів застосування засобів фізичної терапії у відновному лікуванні ішемічної хвороби серця, стенокардії та серцевій недостатності, інфаркті міокарда, гіпертонічної хвороби, вроджених вадах серця, захворюваннях легень (бронхіт, пневмонія, емфізема легень, плеврит, бронхіальна астма, пневмосклероз, бронхоектатична хвороба, туберкульоз легень).	40	

<p>Тема 4. Клінічна практика з фізичної терапії при травмі та політравмі</p>	<p>Опрацювання практичних навичок з загальних принципів застосування засобів фізичної терапії у відновному лікуванні діафізарних переломів кісток, ушкодженнях суглобів, політравми, хронічного неспецифічного больового синдрому при захворюваннях суглобів, хронічного неспецифічного больового синдрому у шийному відділі хребта, хронічного неспецифічного больового синдрому у поперековому відділі хребта, при опіках, ампутаціях кінцівок та після ендопротезування суглобів.</p>	<p>46</p>	
<p>Тема 5. Клінічна практика з фізичної терапії при хірургічних та онкохірургічних захворюваннях</p>	<p>Опрацювання практичних навичок з загальних принципів застосування засобів фізичної терапії при оперативному лікуванні хірургічних та онкологічних захворювань органів абдомінальної та торакальної порожнин, онкологічних захворювань нервової системи, раку молочної залози на різних етапах післяопераційного періоду.</p>	<p>34</p>	
<p>Тема 6. Клінічна практика з фізичної терапії в геронтології та геріатрії</p>	<p>Опрацювання практичних навичок з загальних принципів застосування засобів фізичної терапії у відновному лікуванні гіпертонічної хвороби, різних форм ішемічної хвороби серця, хронічної серцевої недостатності, обструктивних захворювань легень, судинних захворювань мозку та хвороби Альцгеймера, захворювань опорно-рухового апарату (остеоартроз, остеохондроз та остеопороз),</p>	<p>38</p>	

	гастроєзофагальної рефлюксної хвороби, хронічних захворювань кишківника, печінки та цукрового діабету, захворюваннях нирок (пієлонефрит, гломерулонефрит, сечокам'яна хвороба), урологічних захворювань (аденома, рак передміхурової залози) та остеопоротичних переломів у осіб похилого віку.		
Тема 7. Клінічна практика з мануальних методів у фізичній терапії	Опрацювання практичних навчочок з загальних принципів застосування засобів мануальних методів у відновному лікуванні травм, політравми та захворювань опорно-рухового апарату, захворювань та травм периферійної та центральної нервових систем, захворювань серцево-судинної та дихальної систем, гінекологічних захворювань.	42	
Тема 8. Клінічна практика з фізичної терапії в акушерстві, гінекології та педіатрії	Опрацювання практичних навчочок з загальних принципів застосування засобів фізичної терапії у відновному лікуванні акушерських ускладнень, екстрагенітальних ускладнень у вагітних, захворювань жіночих статевих органів. Опрацювання практичних навчочок з загальних принципів застосування засобів фізичної терапії у відновному лікуванні з захворювань ОРА, серцево-судинної, дихальної та ендокринної системи у дітей та підлітків.	38	
Тема 9. Клінічна практика з лікувально-	Опрацювання практичних навчочок з загальних принципів застосування методик	42	

реабілітаційного масажу в неонатології та педіатрії	лікувально-реабілітаційного масажу у відновному лікуванні при захворюваннях опорно-рухового апарату, захворюваннях органів дихання, неврологічних станів у немовлят, дітей та підлітків.		
Всього годин:		360	

Очікувані результати навчання з дисципліни: отримання практичних навичок з організації та проведення спеціалізовано-організованої м'язової діяльності у хворих (дорослих, підлітків та осіб похилого віку) із захворюваннями і пошкодженнями ОРА, дисфункціями внутрішніх органів та хірургічних хворобах в лікувально-профілактичних закладах (лікарнях, госпіталах, поліклініках, диспансерах, санаторіях, реабілітаційних центрах) завдяки:

знанням: про принципи медичної, соціальної та біопсихосоціальної моделей обмеження життєдіяльності; особливості застосування профілактичних та терапевтичних заходів фізичної терапії та їх вплив на стан здоров'я пацієнта/клієнта; про уміння та навички з організації, програмування, прийомів та технік, основних принципів застосування фізичної терапії про захворюваннях і пошкодженнях ОРА, дисфункціях внутрішніх органів та хірургічних хворобах;

умінням: оцінити потреби та реабілітаційний потенціал пацієнта/клієнта; трактувати програму та пояснювати її пацієнту/клієнту; безпечно та ефективно виконувати програму фізичної терапії; діяти наполегливо та цілеспрямовано; модифікувати обсяг навантаження, зміст та спрямованість занять в залежності від функціонального, психологічного та когнітивного стану пацієнта; вибирати необхідний рівень допомоги; визначати частоту занять і тривалість курсу фізичної терапії; координувати реалізацію індивідуальної програми реабілітації з усіма учасниками реабілітаційного процесу; за необхідності корегувати цілі; обговорити реабілітаційний процес з пацієнтом/клієнтом та/або родичами, опікунами, близькими, іншими фахівцями; надати пацієнтам/клієнтам програму для самостійних занять; оцінити функціональні можливості та потреби пацієнта/клієнта; обирати методи впливу/догляду, враховуючи патологію, функціональні розлади, активність та участь особи, контекстні та особистісні фактори; організувати індивідуальні та групові заняття, обирати необхідне обладнання; моніторити стан пацієнта; передбачати та визначати реакцію пацієнта/клієнта на проведення реабілітаційних заходів; застосувати засоби саморегуляції, вміти пристосовуватися до нових ситуацій (обставин) життя та діяльності; підбирати та змінювати засоби, методи і форми фізичної терапії відповідно до змінних умов.

Порядок оцінювання результатів навчання з дисципліни

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни формується з урахуванням результатів поточного контролю та заліку.

Протягом семестру здобувач вищої освіти може отримати максимальну кількість балів – 100, як суму балів за результатами поточного контролю на практичних (семінарських, лабораторних) заняттях та під час консультацій науково-педагогічних працівників з тем, на які не передбачено аудиторних годин. Використовуються такі форми поточного контролю та розподіл балів, які може отримати студент за тему:

Номер і назва теми практичних занять	Засоби оцінювання	Кількість балів за тему
Тема 1. Клінічна практика з методів наукового дослідження у фізичній терапії та ерготерапії	Експрес-контроль. Тестування. Практичні навички.	10
Тема 2. Клінічна практика з методів обстеження у фізичній терапії	Експрес-контроль. Тестування. Практичні навички	10
Тема 3. Клінічна практика з сучасних тенденцій в реабілітації осіб із хронічними неінфекційними захворюваннями	Експрес-контроль. Тестування. Практичні навички	10
Тема 4. Клінічна практика з фізичної терапії при травмі та політравмі	Експрес-контроль. Тестування. Практичні навички	16
Тема 5. Клінічна практика з фізичної терапії при хірургічних та онкохірургічних	Експрес-контроль. Тестування. Практичні навички	8
Тема 6. Клінічна практика з фізичної терапії в геронтології та геріатрії	Експрес-контроль. Тестування. Практичні навички	12
Тема 7. Клінічна практика з мануальних методів у фізичній терапії	Експрес-контроль. Тестування. Практичні навички	10
Тема 8. Клінічна практика з фізичної терапії в акушерстві, гінекології та педіатрії	Експрес-контроль. Тестування. Практичні навички	14
Тема 9. Клінічна практика з лікувально-реабілітаційного масажу в неонатології та педіатрії	Експрес-контроль. Тестування. Практичні навички	10
Усього:		100

Лектор під час завершення лекції з теми дисципліни знайомить здобувачів вищої освіти з відповідними завданнями для самостійної роботи та темами практичних занять.

Перед початком практичного (семінарського, лабораторного) заняття науково-педагогічний працівник ознайомлює здобувачів вищої освіти із формами поточного контролю, які будуть застосовуватись, і кількістю балів, які вони можуть отримати. Під час завершення кожного заняття кожному присутньому здобувачу вищої освіти оголошується кількість отриманих ним балів.

Здобувач вищої освіти, який протягом семестру отримав менше 34 балів, до заліку/екзамену не допускається, і може в установленому порядку пройти повторне вивчення цієї дисципліни.

Заліки/екзамени проводяться у порядку, визначеному у Положенні про організацію освітнього процесу в університеті.

Критерії оцінювання:

1. За участь у практичному занятті та відпрацюванні практичних навичок студент отримує 5 балів.

2. Усна відповідь на питання практичного заняття оцінюється у 5 балів: 5 балів – студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує. 4 бали – студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей. 3 бали – студент засвоїв матеріал на репродуктивному рівні (переказування), приймає активну участь у роботі, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок. 2 бали – студент, який невпевнено переказує матеріал, під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок. 1 бал – студент, який не приймає участь в обговоренні питань на занятті. 0 балів – студент відсутній на занятті.

3. Виконання самостійної роботи, що підготував студент оцінюється у 5 балів: 5 балів отримує студент, який повністю розкрив тему самостійної роботи, використовував основну і додаткову літературу. Проявив самостійність і творчий підхід. Матеріал подано логічно і своєчасно. 4 бали отримує студент, який розкрив тему самостійної роботи за всіма пунктами плану, використав більшість рекомендованої літератури. Матеріал подано логічно, можливо не своєчасно. 3 бали одержує студент, який тему самостійної роботи розкрив не повністю (висвітлено не всі пункти плану, матеріал подано стисло). Використано недостатню кількість літературних джерел. Матеріал побудовано не логічно. 2 бали одержує студент, який розкрив незначну частину матеріалу (декілька пунктів плану), використав недостатню кількість літературних джерел. Відсутня логіка подачі матеріалу, а також порушена цілісність системи знань. Матеріал подано не своєчасно. 1 бал – студент роботу написав формально, стисло, не своєчасно. 0 балів – студент повідомлення не підготував.

Залікові вимоги:

1. Фізичні та інструментальні методи дослідження стану системи дихання.

2. Методи дослідження серцево-судинної системи.
3. Об'єктивне обстеження опорно-рухового апарату фізичним терапевтом.
4. Дослідження рухової функції. Мануальне м'язове тестування (ММТ).
5. Дослідження функціонального стану суглобів.
6. Методика вимірювання амплітуди рухів (гоніометрія).
7. Методи дослідження в нейрореабілітації.
8. Методи оцінювання рухових функцій у фізичній терапії.
9. Методи оцінювання сенсорних функцій у фізичній терапії.
10. Методи оцінювання когнітивних та психоемоційних функцій у фізичній терапії.
11. Методи оцінювання якості життя у фізичній терапії.
12. Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні хронічних неінфекційних захворювань : ішемічної хвороби серця, стенокардії та серцевій недостатності, інфаркті міокарда, гіпертонічної хвороби, вроджених вад серця.
13. Фізичні тренування у рамках програми кардіореабілітації.
14. Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні захворювань легень (бронхіт, пневмонія, емфізема легень, плеврит, бронхіальна астма, пневмосклероз, бронхоектатична хвороба, туберкульоз легень).
15. Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні діафізарних переломів кісток, ушкодженнях суглобів, політравми, хронічного неспецифічного больового синдрому при захворюваннях суглобів, хронічному неспецифічному больовому синдромі у шийному відділі хребта, хронічному неспецифічному больовому синдромі у поперековому відділі хребта, хворих з опіками, ампутаціями кінцівок та після ендопротезування суглобів.
16. Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при операційному лікуванні хірургічних та онкологічних захворювань органів абдомінальної та торакальної порожнин, онкологічних захворювань нервової системи, раку молочної залози на різних етапах післяопераційного періоду.
17. Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні уражень верхнього мотонейрону, хвороби Паркінсона, розсіяного склерозу, травми спинного мозку, ГПМК, ЧМТ, м'язовій дистрофії та інших видів міопатій, уражень нижнього мотонейрону, периферичних нервів, порушень постурального контролю, когнітивних та сенсорних порушень.
18. Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи реабілітаційних втручань у роботі з пацієнтами літнього віку з деменцією, захворюваннями опорно-рухового апарату, прогресуючими неврологічними захворюваннями, вадами зору, порушеннями психічного здоров'я.

19. Завдання, загальні принципи застосування мануальних прийомів, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні травм, політравми та захворювань опорно-рухового апарату, захворювань та травм периферійної та центральної нервових систем, захворювань серцево-судинної та дихальної систем, гінекологічних захворювань.

20. Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні акушерських ускладнень, екстрагенітальних ускладнень у вагітних та захворювань жіночих статевих органів.

21. Завдання, засоби фізичної терапії, загальні принципи застосування, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні захворювань ОРА, серцево-судинної, дихальної та ендокринної системи у дітей та підлітків.

22. Завдання, загальні принципи застосування технік лікувально-реабілітаційного масажу, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні, протипоказання й обмеження до різних фізичних навантажень у немовлят. Методики проведення занять з новонародженими, методика аквагімнастики та вправами на фітболі для дітей до року, методи оцінки фізичної терапії в неонатології.

23. Завдання, загальні принципи застосування технік лікувально-реабілітаційного масажу, протипоказання, організаційні основи при відновному лікуванні, протипоказання й обмеження до різних фізичних навантажень у дітей та підлітків. Методики виконання лікувально-реабілітаційного масажу при захворюваннях опорно-рухового апарату, захворюваннях органів дихання, неврологічних станах, методи оцінки лікувально-реабілітаційного масажу в педіатрії.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література:

1. Жарова І. О. Фізична реабілітація при первинному екзогенно-конституціональному ожирінні у підлітків : монографія / І. О. Жарова. – К. : Самміт-книга, 2015. – 312 с.
2. Лазарева Е.Б. Физическая реабилитация при хирургическом лечении вертеброгенных пояснично-крестцовых синдромов. К., 2012. 328 с.
3. Мухін В.М. Фізична реабілітація. К.: Олімп. л-ра, 2010. 486 с.
4. Марченко О.К., Рой І.В., Владимірова Н.І., Лазарева Е.Б., Никаноров А.К. Восстановление двигательного стереотипа у больных с многооскольчатыми переломами диафизов костей бедра и голени после стабильно-функционального остеосинтеза / Учеб. пособие. К.: КиМ, 2009. 100 с.
5. Марченко О.К. Основы физической реабилитации. К.: Олимпийская литература, 2012. 528 с.
6. Пархотик І.І. Физическая реабилитация при травмах верхних конечностей. К.: Олимпийская литература, 2007. 279 с.
7. Пархотик І.І. Дието- и кинезитерапия. – К.: ДСТ ЛТД, 2005. – 104с.

8. Физическая реабилитация. В 2 т. Т. 1 : учеб. для студ. высш. учеб. зав. [С.Н. Попов, О. В. Козырева, М.М. Малащенко и др.]; под ред. С.Н. Попова. М.: Издательский центр: Академия. 2013. 288с.
9. Хірургія підручник / за ред. Л.Я.Ковальчука. – Тернопіль: ТДМУ, 2010. – 1056с.

Додаткова література:

1. Актуальні питання геронтології і геріатрії у практиці сімейного лікаря / За ред. Ю.В. Вороненка, О.Г. Шекери, Л.А. Стаднюка. – К. : Видавець Заславський О.Ю., 2015. – 530 с.
2. Анкин Н.Л., Анкин Л.Н. Травматология. Европейские стандарты диагностики и лечения. К.: Книга-плюс, 2016. 456 с.
3. Бадалян Л.О. Детская неврология. – М. : Изд-во МЕДпресс-информ, 2010. – 608 с.
4. Белова А.Н. Реабилитационное обследование больных с нарушением двигательных функций / А.Н. Белова : Руководство по реабилитации больных с двигательными нарушениями. – М. : АОЗТ «Антидор», 2014. – Т.1. – С. 25–104.
5. Бойчук Т. Основи діагностичних досліджень у фізичній реабілітації / Т. Бойчук, М. Голубева, О. Левандовский. – Львів : ЗУКЦ, 2010. – 239 с.
6. Визуальное руководство по функциональному мышечному тестированию / Карин Вибен, Бернд Фалькенберг; пер. с англ. – М. : МЕДпресс-информ, 2017. – 296 с.
7. Епифанов В.А., Епифанов А.В. Реабилитация в травматологии. М.: ГЭОТАР-Медиа, 2010. 340 с.
8. Клінічна онкологія / За ред. проф. Б.А. Палюха. – Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика», 2012. – 704 с.
9. Ключкова Е.В. Введение в физическую терапию / Е.В. Ключкова. – Москва, 2014. – 284 с.
10. Луковская О.Л. Методи клінічних і функціональних досліджень у фізичній культурі та спорті / О.Л. Луковская : Підручник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. – Днепропетровск : Журфонд, 2016. – 306 с.
11. Хірургічні хвороби із клінічною патологією / За ред. А.Г. Іфтодія, І.В. Шкварковського : Навч. посібник. – Чернівці, Медуніверситет, 2012. – 499 с.

Електронні ресурси:

1. <http://www.who.ch>
2. <http://www.nlm.nih.gov>
3. <http://healthgate.com>,
4. <http://www.kfinder.com>
5. <http://php.silverplatter.com>
6. <http://www.accesspub.com>
7. <http://BioMedNet.com>
8. <http://www.healthweb.org>

9. <http://www.pslgroup.com>
10. <http://www.healthgate.com>
11. <http://www.mdconsult.com>
12. <http://www.rusmedserv.com>
13. <http://www.medlux.msk.su>,
14. www.rmj.net
15. <http://www.magichands.ru/content/category/5/19/42/>
16. <http://www.riada.kiev.ua/>
17. <http://imedic.kiev.ua/lechebnyj-massazh>
18. <http://slidan.com/tochechniy/>
19. <http://imedic.kiev.ua/statyi/massazh/85-massazh-dcp>
20. <http://imedic.kiev.ua/statyi/massazh/83-massazh-krivoshee>
21. <http://imedic.kiev.ua/statyi/massazh/80-banochnyj-massazh>
22. <http://vipbook.info/nauka-i-ucება/medicina/32934-lakunichev-lechebnyj-massazh.html>
23. http://www.fizioterapiya.info/?page_id=318
24. <http://www.gippokrat.by/catalog/bolezni/fizioterapiya/uvch-terapiya.html>
25. http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_medicine/32886